

Valiokuntakanslian sihteeri Pirjo Sauramäki

Hallintovaliokunta HE 52/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi

Kuuleminen 15.5.2026 klo 11.15 (kirjallinen lausunto)

Kirjallinen asiatuntijalausunto asiassa Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi (HE 52/2026 vp)

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi otsikossa mainitussa asiassa. Seuraavassa asiaa on käsitelty hyvinvointialueiden (ml. HUS ja Helsingin kaupunki) näkökulmasta ja lähinnä terveydenhuollon järjestämisen kannalta.

Yhteenveto

Hyvil pitää tarpeellisena hallituksen esityksen tavoitetta selkeyttää vastaanottopalveluiden terveydenhuoltokustannusten korvaamista ja korostaa, että ko. kustannukset tulee korvata hyvinvointialueille täysimääräisesti toteutuneiden kulujen perusteella. Kustannustasot käytännössä vaihtelevat alueittain ja Hyvil pitää tärkeänä, että valtio korvaa kustannukset alueille aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Jotta rahoitusvastuu ei jää alueille, tämä tulee kirjata selkeästi vastaanottolakiin sote-järjestämislain (612/2021) 57 §:ää vastaavasti. Lisäksi Hyvil katsoo, että kiireellisen hoidon korvattavuus, vaikka sen antamisesta ei olisi erikseen sovittu, tulee lain perustelujen lisäksi näkyä myös terveydenhuoltolaissa. Hyvil pitää myös tärkeänä, että sopimukseen perustuvien palvelujen antaminen ei saa vaarantaa hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien hoitamista. Vastaanottopalveluiden keston lyhentäminen ja kotikuntamerkintöjen lisääntyminen siirtävät kustannuksia hyvinvointialueille. Hallituksen esityksen perusteella on epäselvää, miten alueiden rahoituksessa huomioidaan ne lisäkustannukset, jotka syntyvät vastaanottopalveluiden ulkopuolella olevista asiakkuuksista.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

www.hyvil.fi

etunimi.sukunimi@hyvil.fi

Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab

www.hyvil.fi

fornamn.efternamn@hyvil.fi

FO-nummer: 3324881-1

Terveydenhuoltolakiin uusi 72 a §

Terveydenhuoltolakiin (1326/2010) ehdotetaan lisättäväksi uusi 72 a §. Pykälässä säädettäisiin terveyspalveluiden tuottamisesta henkilöille, joilla on säännöksessä viitattujen lakien mukainen oikeus mainittuihin terveyspalveluihin. Pykälän mukaan hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän on sovittava Maahanmuuttoviraston kanssa terveyspalveluiden tuottamisesta ja korvaus palvelun tuottamisesta määräytyy vastaanottolain (746/2011) 7 §:ään ehdotetun mukaisesti.

Vastaanottolain 7 §:ään ehdotetaan lisättävän uusi 4 momentti, jonka mukaan korvaus hyvinvointialueen tuottamista vastaanottolain 25 ja 26 §:ssä tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista määräytyy hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän ja Maahanmuuttoviraston tekemän sopimuksen perusteella. Jos korvauksesta ei ole sovittu, Maahanmuuttoviraston on suoritettava palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten suuruinen korvaus. Korvaus muusta julkisen tai yksityisen palvelun tuottajan tuottamasta palvelusta määräytyy sen mukaan, mitä siitä on erikseen sovittu.

Esitetyn terveydenhuoltolain 72 a §:ää koskeissa perusteluissa todetaan, että myös Helsingin kaupungilla olisi velvollisuus sopia Maahanmuuttoviraston kanssa terveyspalveluiden tuottamisesta, mutta em. säännöksissä mainittuina ovat vain hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä.

Lausueessaan hallituksen esityksen luonnoksesta Hyvil kiinnitti huomiota siihen, että esityksen mukaisista muutoksista hyvinvointialueille aiheutuva lisäkustannus voi olla merkittäväkin, mutta taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueiden näkökulmasta ei luonnoksessa arvioitu lainkaan.

Tähän hallituksen esityksessä on osittain pyritty vastaamaan. Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2025 kansainvälistä suojelua hakevien, tilapäistä suojelua saavien ja säilöön otettujen terveydenhuoltopalveluiden kokonaiskustannus oli yhteensä 44,2 miljoonaa euroa. Tästä hyvinvointialueiden tuottaman julkisen terveydenhuollon osuus oli 30,1 miljoonaa euroa eli noin 68 prosenttia. Pysyvät taloudelliset vaikutukset (ei koske pelkästään terveydenhuoltoa) tulevat tarkentumaan paktin voimaantumisen jälkeen vuosina 2027 ja 2028. Edelleen esityksen mukaan lakiehdotus huomioidaan täysimääräisesti Maahanmuuttoviraston rahoituksessa eikä ehdotuksen siten arvioida vaarantavan rahoitusperiaatteen toteuttamista.

Terveydenhuoltolakiin ja vastaanottolakiin tehtävillä muutoksilla täsmennetään sitä, miten vastaanottopalveluiden piirissä olevien terveydenhuollon tuottamisesta syntyvät kulut korvataan hyvinvointialueille. Maahanmuuttoviraston kanssa tehtävä sopimus koskee vastaanottopalveluiden piirissä olevia henkilöitä. Näin on myös siinä tapauksessa, jos kustannukset korvataan tuotantokustannuksia vastaavasti. Lisäksi

perustelujen mukaan terveydenhuollon palveluja hakevalla tulee olla lähete, jotta kustannukset korvataan. Ilman vastaanottokeskuksen antamaa lähetettä korvausta ei suoritettaisi.

Hyvinvointialueiden näkökulmasta valtio korvaisi vastaanottoon liittyvät sote-kustannukset vain, jos ne ovat selkeästi eritelty sekä kohdennettu ja dokumentoitu oikein. Tästä lähtökohdasta yksinomaan lähete ei ole riittävä, vaan lisäksi valtion tulisi esimerkiksi antamalla maksusitoumus osoittaa yksiselitteisesti korvattavan hoidon laajuus erityisesti, jos kyse on kiireettömästä hoidosta tai muutoin valtio vastaa kustannuksista asiakkaan hyvinvointialueelta saaman palvelun mukaisesti. Perustelujen mukaan terveydenhuoltolain 50 §:n mukainen kiireellinen hoito tulisi korvatuksi, vaikka tällaisen hoidon antamisesta ei olisi erikseen sovittu. Tämä tulisi näkyä selkeästi myös itse säännöksessä, kuten esimerkiksi terveydenhuoltolain 72 §:ssä on säädetty Puolustusvoimien korvausvastuusta. Terveydenhuoltolain 72 §:n mukaan kiireellistä hoitoa koskevan palvelun tuottamisesta aiheutuneet kustannukset korvataan, vaikka siitä ei olisi erikseen sovittu. Hyvil esittää, että terveydenhuoltolain 72 a §:n 2 momenttiin tehtäisiin vastaava lisäys.

”Korvauksista 1 momentissa tarkoitetuista terveystalouksista säädetään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 7 §:ssä. **Korvaus kiireellisestä hoidosta on suoritettava, vaikka tällaisen hoidon antamisesta ei olisi erikseen sovittu**”.

Esityksessä todetaan, että Maahanmuuttoviraston ja kunkin hyvinvointialueen tekemät sopimukset tulevat osaltaan määrittämään hyvinvointialueen vastaanottokeskuksille tuottaman palvelutuotannon hintatasoa, laajuutta ja määrää. Lähtökohtana siten on, että kukin alue tekee itsenäisesti sopimuksen Maahanmuuttoviraston kanssa. Tärkeää on, että sopimuksen osapuolilla on sama käsitys palvelujen kustannusten aiheuttamisperiaatteesta. Kustannustasot käytännössä vaihtelevat alueittain ja valtion tulee korvata kustannukset alueille aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Lähtökohtana tulee olla täyden korvauksen periaate siitä riippumatta, missä vastaanoton vaiheessa tarve terveydenhuollon palveluille syntyy. Sote-järjestämislain (612/2021) 57 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden välisten kustannusten korvaamisesta ja siinä kustannuksilla tarkoitetaan toteutuneita kuluja, jotka ovat aiheutuneet palvelun antamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että korvaus määräytyy hyvinvointialueen palveluhinnaston mukaisesti. Hyvil katsoo, että hyvinvointialueen terveydenhuoltolain 72 a §:n tarkoittaman palvelun antamisesta aiheutuneet kustannukset on korvattava sote-järjestämislain 57 §:ää vastaavasti ja tämä tulisi näkyä säännöksessä. Hyvil esittää, että vastaanottolain 7 §:n 4 momenttiin lisättäisiin maininta

siitä, että kustannuksilla tarkoitetaan hyvinvointialueen vahvistamaa palveluhinnastoa.

”Korvaus hyvinvointialueen tuottamista 25 ja 26 §:ssä tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista määräytyy hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän ja Maahanmuuttoviraston tekemän sopimuksen perusteella. Jos korvauksesta ei ole sovittu, Maahanmuuttoviraston on suoritettava palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten suuruinen korvaus. **Käytännössä tällä tarkoitetaan hyvinvointialueen vahvistamaa palveluhinnastoa.** Korvaus muusta julkisen tai yksityisen palvelun tuottajan tuottamasta palvelusta määräytyy sen mukaan, mitä siitä on erikseen sovittu”.

Esitys selkiyttää hyvinvointialueiden ja Maahanmuuttoviraston rooleja ja vastuita vastaanottolain ja säilölain (116/2002) mukaisten terveyspalveluiden tuotannossa. Hyvinvointialue tuottaa ensisijaisesti sopimuksen perusteella julkisena terveydenhuoltona vastaanottokeskuksissa ja säilöönottoyksiköissä olevien henkilöiden perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon kuuluvia palveluja. Erikoissairaanhoidon käytännössä vain hyvinvointialueiden varassa, jolloin sen osuus todennäköisesti kasvaa suhteellisesti merkittäväksi.

Hallituksen esityksen mukaan terveydenhuoltolain 72 a §:n sääntely ei tarkoittaisi sitä, että hyvinvointialueiden tehtävänä on välttämättä tuottaa kaikki säännöksen tarkoittamat palvelut ja että Maahanmuuttovirasto voisi ostaa palveluja myös muilta palveluntuottajilta, jos se arvioisi sen olevan kustannustehokkaampaa. Hallituksen esityksessä ei sen sijaan oteta kantaa hyvinvointialueiden mahdollisuuteen käyttää yksityisiä palveluntuottajia. Kuitenkin mahdollisella laajamittaisella maahantulolla voi olla merkittävä vaikutus julkisiin terveyspalveluihin ja terveyspalvelujen kantokykyyn.

Esitetyn terveydenhuoltolain 72 a §:n mukaan osapuolten on sovittava terveyspalveluiden tuottamisesta. Säännöksen sanamuoto ”on sovittava” olisi tulkittavissa myös siten, että hyvinvointialueella olisi velvollisuus tuottaa palveluja silloinkin, mikäli sillä ei olisi kapasiteettia siihen. Kun esimerkiksi Puolustusvoimien terveydenhuoltoa koskevan terveydenhuoltolain 71 §:n mukaan sopimuksen tekeminen ja sopimukseen perustuvien palvelujen antaminen eivät saa vaarantaa hyvinvointialueen eivätkä HUS-yhtymän lakisääteisten tehtävien hoitamista. Vastaava lisäys tulisi tehdä myös ehdotettuun terveydenhuoltolain 72 a §:n 1 momenttiin, etenkin kun perustelujen mukaan osapuolten nimenomaisesti olisi sovittava terveyspalveluiden tuottamisesta laajamittaisen maahantulon tilanteessa ja ottaen huomioon, että vuonna 2025 hyvinvointialueiden osuus palveluista oli lähes 70 %.

”Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän on sovittava Maahanmuuttoviraston kanssa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin

tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 26 §:ssä ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköistä annetun lain (116/2002) 13 §:ssä tarkoitettujen terveyspalveluiden tuottamisesta henkilöille, joilla on mainittujen lakien perusteella oikeus terveyspalveluihin. **Sopimukseen perustuvien palvelujen antaminen eivät saa vaarantaa hyvinvointialueen eivätkä HUS-yhtymän lakisääteisten tehtävien hoitamista”.**

Sopimuksen ulkopuoliset palvelut

Hallituksen esitys pitää sisällään useita kohtia, joissa nopeutetaan tai rajataan vastaanottopalveluiden kestoa mikä tarkoittaa hyvinvointialueen ja muiden tahojen järjestämisvastuulle siirtyvän henkilöpiirin lisääntymistä suhteessa nykyiseen. Esityksessä muun muassa todetaan, että kotikuntamerkintää hakevien määrän arvioidaan kasvavan merkittävästi, mikä tarkoittaisi, että vastaanoton kustannukset (Maahanmuuttoviraston arvio noin 19,8 milj. euroa) siirtyisivät vähintään samansuuruisena kuntiin ja hyvinvointialueille. Vastaanottojärjestelmän ulkopuolella laittomasti maassa oleskelevien määrän lisääntyminen voi myös aiheuttaa lisäkustannuksia.

Perustelujen mukaan vastaanottolain 26 §:n 1 momentin piiriin voi kuulua välttämättömän kiireetön terveydenhuolto, mukaan lukien välttämätön suun terveydenhuolto. Mutta välttämätön hoito on kuitenkin tulkinnanvarainen. Mikäli vastaanottopalveluiden piiristä siirtyneiden hoitoon pääsy on viivästynyt kiireettömissä terveysasioissa vastaanottokeskuksen terveyspalvelurajausten vuoksi, voi se tuoda merkittäviä lisäkustannuksia hyvinvointialueille. Lisäksi kun henkilö ei enää kuulu vastaanottojärjestelmän piiriin, hyvinvointialueille Kelan ohella jää vastuu välttämättömästä toimeentulosta. Tämän hallituksen esityksen perusteella epäselväksi edelleenkin jää, miten näistä asiakkuuksista aiheutuvat kustannukset huomioidaan alueiden rahoituksessa, joihin hyvinvointialueiden taloudessa ei ole varauduttu.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.6.2026. Esitettyjen muutosten vaikutukset näkyvät ei pelkästään resurssitarpeiden kasvuna, vaan myös hallinnollisen työn lisääntymisenä. Hallinnollisesti muutos edellyttää sopimusten, ohjeiden, palveluprosessien ja käytänteiden muuttamista ennen 12.6.2026, sekä eri viranomaisten välistä yhteistyötä. Kaikki edellä mainittu hallinnollinen työ myös tuo lisäkustannuksia, joita esitys ei ota huomioon.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Niina Kolju
juristi

Jakelu

Hallintovaliokunta